

IZVJEŠĆE O PROVEDBI

**Nacionalnog programa očuvanja
izvornih i ugroženih pasmina
domaćih životinja u Republici
Hrvatskoj u 2024. godini**

Ministarstvo poljoprivrede,
šumarstva i ribarstva

DOMAĆI ŽIVOTINJE REPUBLIKE HRVATSKE

IZDAVAČ:

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

ADRESA:

Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb

ZA IZDAVAČA:

David Vlajčić

UREDNIK:

dr. sc. Mato Čačić

AUTORI:

dr. sc. Mato Čačić

Vesna Orehovački, mag. ing. agr.

dr. sc. Nidal Korabi

dr. sc. Sanja Kolarić Kravar

Željko Mahnet, dipl. ing.

Nina Karapandža Karlović, mag. ing. agr.

dr. sc. Danijel Mulc

Tatjana Sinković, dipl. ing.

dr. sc. Marica Dražić

dr. sc. Gordana Duvnjak

Roman Jelen, mag. ing. agr.

NAKLADA:

350 primjeraka

ISSN

1849-7276

Sadržaj

Predgovor	7
1. Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	8
1.1. Kategorizacija pasmina	8
1.2. Status izvornosti domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	8
1.3. Status ugroženosti izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	10
2. Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025.	11
2.1. Opći ciljevi nacionalnog programa	11
2.2. Specifični ciljevi nacionalnog programa	12
2.3. Organizacijski okvir provedbe nacionalnog programa	12
3. Nacionalna mreža banki gena domaćih životinja Republike Hrvatske	13
4. Genomska kolekcija banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske	14
5. Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	18
5.1. Izvorne i ugrožene pasmine goveda	19
5.1.1. Slavonsko srijemski podolac	20
5.1.2. Istarsko govedo	21
5.1.3. Buša	22
5.2. Izvorne i ugrožene pasmine konja	23
5.2.1. Lipicanac	24
5.2.2. Hrvatski posavac	25
5.2.3. Hrvatski hladnokrvnjak	26
5.2.4. Međimurski konj	27
5.3. Izvorne i ugrožene pasmine magaraca	28
5.3.1. Istarski magarac	29
5.3.2. Primorsko - dinarski magarac	30
5.3.3. Sjeverno - jadranski magarac	31
5.4. Izvorne i ugrožene pasmine ovaca	32
5.4.1. Cigaja	33
5.4.2. Creska ovca	34
5.4.3. Dalmatinska pramenka	35
5.4.4. Dubrovačka ovca - ruda	36
5.4.5. Istarska ovca	37
5.4.6. Krčka ovca	38
5.4.7. Lička pramenka	39
5.4.8. Paška ovca	40
5.4.9. Rapska ovca	41
5.5. Izvorne i ugrožene pasmine koza	42
5.5.1. Hrvatska bijela koza	43
5.5.2. Hrvatska šarena koza	44
5.5.3. Istarska koza	45

5.6. Izvorne i ugrožene pasmine svinja.....	46
5.6.1. Crna slavonska svinja.....	47
5.6.2. Turopoljska svinja.....	48
5.6.3. Banijska šara svinja.....	49
5.7. Izvorne i ugrožene pasmine peradi.....	50
5.7.1. Zagorski puran.....	51
5.7.2. Kokoš hrvatica.....	52
5.7.3. Posavska kukmasta kokoš.....	53
5.7.4. Križevačka kukmica.....	54
5.8. Izvorne i ugrožene pasmine pčele.....	55
5.8.1. Siva pčela.....	55
5.9. Izvorne i ugrožene pasmine pasa.....	56
5.9.1. Dalmatinski pas.....	57
5.9.2. Hrvatski ovčar.....	58
5.9.3. Tornjak.....	59
5.9.4. Istarski kratkodlaki gonič.....	60
5.9.5. Istarski oštrodlaki gonič.....	61
5.9.6. Posavski gonič.....	62
5.9.7. Mali međimurski pas.....	63
6. Literatura	64
7. Popis izvora fotografija.....	64
8. Legenda	65

Predgovor

Povoljan geografski položaj i umjerena klima Republike Hrvatske doprinijeli su razvoju bogate bioraznolikosti. Domaće životinje stoljećima su u koegzistenciji s čovjekom, postupno se prilagođavajući lokalnim okolišnim uvjetima, čime su postale integralni dio kulturnog identiteta i prirodne baštine regije. Njihov genetski fond obuhvaća specifične gene koji nisu prisutni u modernim, visokoproduktivnim pasminama. Ključne karakteristike izvornih pasmina su otpornost na bolesti i skromnost u hranidbenim zahtjevima.

Međutim, zbog suvremenih poljoprivrednih trendova, izvorne pasmine su potisnute iz uzgoja – bilo zamjenom visokoproduktivnim pasminama (goveda, ovce, koze, svinje i perad) ili prestankom njihove uloge kao radne snage (goveda, konji, magarci). Iako ne mogu konkurirati modernim pasminama u pogledu proizvodnje mlijeka, mesa ili nesivosti, izvorne pasmine posjeduju niz drugih vrijednih osobina: prilagođene su specifičnim okolišnim uvjetima, pomažu u očuvanju krajolika na raznolikim terenima (planinskim područjima, vlažnim livadama, kršu), mogu opstati na nepristupačnim lokacijama gdje mehanizacija ne može doprijeti i daju visokokvalitetne proizvode. Danas one predstavljaju vrijedno kulturno i genetsko bogatstvo te igraju ključnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti, pridonose očuvanju tradicijskog krajobraza te daju proizvode visoke kvalitete s dodanom vrijednošću, zbog čega ih je potrebno zaštititi i sačuvati.

Danas se izvorne pasmine prepoznaju kao vrijedan genetski i kulturni resurs te predstavljaju ključni element u očuvanju biološke raznolikosti. S obzirom na njihovu ugroženost, nužna je provedba mjera očuvanja i revitalizacije. U tom kontekstu, Republika Hrvatska kontinuirano ulaže napore u zaštitu bioraznolikosti putem zakonodavnih, strateških i provedbenih dokumenata. Zaštita izvornih pasmina temelji se primarno na in situ očuvanju (održavanju populacija u izvornom okolišu), dok se, kada to nije moguće, provodi i ex situ očuvanje u specijaliziranim ustanovama poput edukacijskih farmi, zooških vrtova i istraživačkih centara. U cilju dugoročnog očuvanja genetskog materijala, 2013. godine uspostavljena je Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske, čija je zadaća prikupljanje, identifikacija, klasifikacija, pohrana i čuvanje genetskih resursa domaćih životinja.

Ova publikacija donosi sveobuhvatan prikaz postupka priznavanja izvornosti domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, analizu Nacionalnog programa očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja za razdoblje 2021. – 2025., pregled genomske kolekcije pohranjene u Banci gena te detaljne opise svih 37 priznatih izvornih pasmina domaćih životinja.

Potpredsjednik Vlade i ministar
poljoprivrede, šumarstva i ribarstva
David Vlačić

1. Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

1.1. Kategorizacija pasmina

Pasmina je skupina domaćih životinja s prepoznatljivim vanjskim obilježjima koja je razlikuju od drugih skupina iste vrste ili populacija životinja koja je, zbog geografske i/ili kulturne izolacije, stekla status zasebne cjeline s jedinstvenim identitetom.

KATEGORIJE PASMINA

- a) lokalno adaptirane pasmine
 - izvorne (lokalne, autohtone) – povijesnim podacima dokazano da su nastale na području Republike Hrvatske te su priznate kao izvorne
 - tradicijske – nije dokazano da su nastale na području republike Hrvatske, ali su u neprekinutom uzgoju u najmanje pet generacijaž
- b) pasmine od posebnog značaja
 - pasmine koje se kontinuirano uzgajaju na području Republike Hrvatske i uz povijesnu tradiciju uzgoja imaju gospodarsku važnost i značaj u tradiciji, folkloru i/ili turizmu, očuvanju agroekološkog sustava i identiteta područja
 - pasmine koje su prošlosti uzgajane na području Republike Hrvatske, potisnute iz uzgoja te ponovo reintroducirane (obnovljene), a imaju gospodarsku važnost i značaj u tradiciji, folkloru i/ili turizmu, očuvanju agroekološkog sustava i identiteta područja
- c) inozemne pasmine
 - introducirane pasmine kod kojih je introdukcija započela prije oko pet generacija, a uvezene su u vrlo kratkom vremenu
 - kontinuirano introducirane pasmine kod kojih se lokalni genetski fond redovito nadopunjava iz jednog ili više izvora izvan republike Hrvatske.

1.2. Status izvornosti domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Izvorne pasmine stoljećima su se prilagođavale okolišnim uvjetima, pri čemu su akumulirale specifične i jedinstvene gene. Od davnina su bile u suživotu s čovjekom te su igrale ključnu ulogu kao izvor hrane i u održavanju ekosustava. Njihove glavne karakteristike su visoka otpornost na bolesti i skromnost u hranidbenim zahtjevima, dok je njihova niža produktivnost glavni razlog potiskivanja iz uzgoja, što je neke pasmine dovelo do ruba opstanka.

Sredinom prošlog stoljeća došlo je do prekretnice u uzgoju domaćih životinja, kada su komercijalno produktivnije pasmine značajno istisnule izvorne, lokalno prilagođene pasmine. Republika Hrvatska pridružila se globalnim naporima za zaštitu izvornih pasmina

donošenjem niza zakonskih propisa. Sustavan i kontinuiran rad na njihovoj zaštiti provodi se na svim razinama – zakonskim i praktičnim, što potvrđuje i stalna nadopuna popisa priznatih izvornih pasmina. Prvo službeno priznavanje izvornih pasmina u Republici Hrvatskoj provedeno je 1998. godine, kada ih je na popisu bilo osam, dok ih danas ima 37.

Stjecanje statusa izvornosti provodi se u skladu s odredbama Zakona o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“ br. 115/18 i 52/21). Status izvornosti u Republici Hrvatskoj potvrđen je Odlukom o popisu izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja („Narodne novine“, br. 43/21, 38/23 i 111/23), a pasmine su svrstane u različite kategorije ugroženosti. Procjena se provodi jednom godišnje temeljem podataka iz službenih registara uzgoja.

UVJETI ZA STJECANJE STATUSA IZVORNOSTI DOMAĆIH ŽIVOTINJA

- a) lokalna pasmina nastala na teritoriju Republike Hrvatske
- b) genetski prilagođena jednom ili više tradicionalnih sustava proizvodnje ili jednom ili više okoliša
- c) utemeljena matična knjiga za čistu pasminu domaćih životinja za koju u trenutku podnošenja zahtjeva ne postoji niti jedna druga matična knjiga
- d) postoji priznato uzgojno udruženje ili organizacija s odobrenim uzgojnim programom
- e) postoje dokazi o fenotipskim i genotipskim osobinama pasmine
- f) postoje i drugi dokazi o osobinama pasmine kojima se razlikuju od drugih srodnih pasmina

POPIS IZVORNIH I UGROŽENIH PASMINA DOMAĆIH ŽIVOTINJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

- a) goveda (slavonsko srijemski podolac, istarsko govedo, buša)
- b) konji (lipicanac, hrvatski posavac, hrvatski hladnokrvnjak, međimurski konj)
- c) magarci (primorsko-dinarski magarac, sjeverno-jadranski magarac, istarski magarac)
- d) ovce (cigaja, creska ovca, krčka ovca, paška ovca, dubrovačka ruda, dalmatinska pramenka, lička pramenka, istarska ovca, rapska ovca)
- e) koze (hrvatska šarena koza, hrvatska bijela koza, istarska koza)
- f) svinje (crna slavonska svinja, turopoljska svinja, banijska šara svinja)
- g) perad (zagorski puran, kokoš hrvatica, posavska kukmasta kokoš, križevačka kukmica)
- h) pčele (siva pčela)
- i) psi (dalmatinski pas, hrvatski ovčar, tornjak, istarski kratkodlaki gonič, istarski oštrodlaki gonič, posavski gonič, mali međimurski pas)

1.3. Status ugroženosti izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

PARAMETRI ZA IZRAČUN STATUSA UGROŽENOSTI PASMNA (FAO, 2013)

- a) uzgojna populacija (veličina populacije, broj rasplodnih muških i ženskih jedinki, uzgoj u srodstvu)
- b) reproduktivni kapacitet (visoka ili niska reproduktivna sposobnost)
- c) aktivni programi očuvanja

KATEGORIJE UGROŽENOSTI PASMNA (FAO, 2013)

Izumrla	Pasmna nema preostalih rasplodnih mužjaka ili ženki niti dovoljno kriokonzerviranog genetskog materijala koji bi se mogao koristiti za rekonstrukciju pasmine.
Samo kriokonzervirana	Pasmna nema preostalih živih muških ili ženskih životinja, ali postoji dovoljno kriokonzerviranog materijala za potencijalnu rekonstrukciju.
Kritična	Broj rasplodnih ženki ≤ 100 (≤ 300 za vrste s niskom reproduktivnom sposobnošću). Ukupna veličina populacije ≤ 80 (≤ 240) s rastućim trendom ili ≤ 120 (≤ 360) sa stabilnim ili padajućim trendom te ukupnim brojem rasplodnih mužjaka ≤ 5 . Potkategorija „kritično održavana“ uključuje pasmine koje su u kritičnom riziku od izumiranja, ali imaju aktivne programe očuvanja ili ih održavaju komercijalne tvrtke ili istraživačke institucije.
Ugrožena	Broj rasplodnih ženki između 100 i 1.000 (300 i 3.000 za vrste s niskim reproduktivnim kapacitetom). Ukupna veličina populacije između 80 i 800 (240 i 2.400), s povećanjem populacije i postotkom ženki u parenju iznad 80%, ili između 120 i 1.200 (360 i 3.600) sa stabilnim ili padajućim trendom populacije. Ukupan broj rasplodnih mužjaka između 5 i 20 ($\Delta F = 1 - 3\%$). Potkategorija „ugrožena održavana“ odnosi se na pasmine s aktivnim programima očuvanja.
Ranjiva	Broj uzgojno valjanih ženki između 1.000 i 2.000 (3.000 i 6.000 za vrste s niskim reproduktivnim kapacitetom). Ukupna veličina populacije između 800 i 1.600 (2.400 i 4.800) s rastućim trendom ili između 1.200 i 2.400 (3.600 i 7.200) sa stabilnim ili opadajućim trendom. Ukupan broj uzgojno valjanih mužjaka između 20 i 35 ($\Delta F = 0.5 - 1\%$).
Nema rizika	Pasmna kod koje je poznat status populacije i koja ne spada u kritičnu, ugroženu ili ranjivu kategoriju. Pasmna za koju ne postoje precizni podaci o veličini populacije, ali se može utvrditi da ona premašuje pragove za kategoriju „ranjiva“.
Nepoznata	Pasmna za koju nije utvrđen status.

2. Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025.

Tijekom prošlog stoljeća poljoprivreda je doživjela značajne promjene na globalnoj razini. Stočarstvo se suočilo s nizom izazova, uključujući klimatske promjene, rastuću potražnju za hranom životinjskog podrijetla i sve veću konkurenciju za prirodne resurse. Posljedično, došlo je do značajnog smanjenja bioraznolikosti, jer su nisko produktivne, ali lokalno prilagođene pasmine postupno potisnute iz uzgoja.

Ni hrvatsko područje nije ostalo izuzeto od ovih trendova. Mehanizacija, uvođenje visoko-produktivnih pasmina, industrijalizacija i urbanizacija doveli su do drastičnog smanjenja broja izvornih pasmina.

Republika Hrvatska prepoznala je važnost očuvanja ovih genetskih resursa te je, temeljem Zakona o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“ br. 115/18 i 52/21), 2021. godine donijela drugi Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja za razdoblje 2021. – 2025.

SVRHA NACIONALNOG PROGRAMA

1. unaprjeđenje postojećih i osmišljavanje novih segmenata programa očuvanja izvornih pasmina
2. razvoj programa gospodarskog korištenja
3. uključivanje u planove gospodarenja prirodnim dobrima i planove upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže
4. očuvanje bioraznolikosti, posebice stanišnih tipova, krajobrazne raznolikosti i druge aktivnosti

2.1. Opći ciljevi Nacionalnog programa

1. očuvanje izvornih pasmina domaćih životinja u dostatnom broju i uzgojnoj strukturi
2. pohrana i čuvanje biološkog materijala izvornih pasmina u nacionalnoj mreži banki gena
3. održavanje gospodarske konkurentnosti i gospodarska reafirmacija izvornih pasmina
4. vrednovanje, tržišno pozicioniranje i promocija izvornih pasmina i njihovih proizvoda
5. očuvanje bioraznolikosti i genetske raznolikosti unutar i između pasmina
6. dugoročno *in situ* i *ex situ* očuvanje provedbom uzgojnih programa
7. reintegracija izvornih pasmina u sustave gospodarenja i očuvanja poljoprivrednih ekosustava travnjaka te zaštitu krajobraza i bioraznolikosti
8. podržavanje aktivnosti koje se tiču očuvanja i uspostava transparentnog sustava i nadležnosti svih dionika njegove provedbe
9. promicanje suradnje na nacionalnoj i međunarodnoj razini

2.2. Specifični ciljevi Nacionalnog programa

- a) očuvanje ili povećanje broja jedinki izvornih pasmina u tradicionalnom okruženju i tradicionalnim uzgojem
- b) poboljšanje marketinga i plasmana proizvoda izvornih pasmina
- c) povećanje broja bioloških uzoraka u bankama gena
- d) provođenje genetske karakterizacije pasmina i testiranje u svrhu njihovog održivog korištenja
- e) očuvanje višestoljetnih genofondova izvornih pasmina

2.3. Organizacijski okvir provedbe Nacionalnog programa

- a) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (koordinacijsko-informacijski centar - KIC)
- b) Savjet za praćenje provedbe Nacionalnog programa
- c) Nacionalni koordinator

SUDIONICI PROVEDBE NACIONALNOG PROGRAMA

- a) uzgajivači
- b) priznata uzgojna udruženja
- c) tijela državne uprave i javne ustanove
- d) znanstvene i stručne ustanove
- e) regionalna (područna) uprava, lokalna samouprava i njihove institucije
- f) nevladine udruge
- g) privatni sektor
- h) nacionalna mreža banki gena

S ciljem pružanja stručne potpore provedbi specifičnih aktivnosti koje proizlaze iz Nacionalnog programa očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025., osnovana je Referentna ekspertna mreža (REM) za očuvanje animalnih genetskih resursa.

REM čine znanstvene i stručne institucije koje zajedničkim djelovanjem provode aktivnosti od interesa, s ciljem unaprjeđenja učinkovitosti provedbe redovitih aktivnosti Nacionalnog programa.

TEMATSKÉ PODSKUPINE REM -a

- a) Valorizacija uzgojnih programa, programa očuvanja i akcijskih planova
- b) *In situ* programi očuvanja izvornih pasmina
- c) *Ex situ* programi očuvanja izvornih pasmina
- d) Gospodarsko korištenje i promocija izvornih pasmina i proizvoda od izvornih pasmina
- e) Dobrobit i legislativa uzgoja izvornih pasmina
- f) Zdravlje i reprodukcija izvornih pasmina
- g) Očuvanje izvornih pasmina pasa

3. Nacionalna mreža banki gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Banka gena domaćih životinja uspostavljena je 2013. godine na temelju prvog Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj iz 2010. godine (www.banka-gena.mps.hr).

Drugi Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2021. – 2025. predviđa formiranje Nacionalne mreže banki gena, pri čemu je Banka gena domaćih životinja pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ribarstva središnja točka, dok su priznate banke gena njene sastavnice.

CILJEVI BANKE GENA

- a) potpora *in vivo* programima očuvanja
- b) mogućnost rekonstrukcije pasmine
- c) osnivanje novih linija/rodova
- d) rezervna kopija populacije koja može biti iskorištena za modificiranje i/ili preusmjeravanje populacije, utjecanje na evolucijske ili selekcijske procese
- e) osnivanje i upravljanje kolekcijama pohranjenih bioloških uzoraka
- f) savjetodavna uloga u programima očuvanja populacija i genetskom upravljanju u malim populacijama
- g) suradnja s uzgojnim udruženjima
- h) upravljanje dokumentacijom i nadzor sustava zaštite životinjskih genetskih resursa
- i) provedba genetskih i drugih znanstvenih istraživanja

GLAVNI KRITERIJI ZA PRIZNAVANJE STATUSA BANKE GENA

- a) fizički smještaj banke gena (infrastruktura)
- b) posjedovanje opreme
- c) posjedovanje odgovarajuće poljoprivredne površine kada se radi o banci gena koju čine i žive životinje
- d) stručno osoblje (obrazovanje iz područja agronomije ili veterinarstva)
- e) plan i program rada koji sadržava aktivnosti i ciljeve

NACIONALNA MREŽA BANKI GENA REPUBLIKE HRVATSKE

- a) Banka gena domaćih životinja (središnja točka)
- b) priznata banka gena Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu (HAPIH)
- c) priznata banka gena Agencije za ruralni razvoj Istre (AZRRI)
- d) priznata banka gena Središnjeg saveza udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka (SSUUHH)
- e) priznata banka gena Središnjeg saveza uzgajivača konja hrvatski posavac (SSHP)

4. Genomska kolekcija banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Učinkovita zaštita i očuvanje izvornih pasmina domaćih životinja te njihove genetske varijabilnosti ostvaruje se provedbom uzgojnih programa, gospodarskom uporabom, prikupljanjem i pohranom genetskog materijala u banke gena (www.banka-gena.mps.hr).

Banka gena obuhvaća genetski materijal (spermu, jajne stanice, embrije i somatske stanice) koji je prikupljen, pripremljen, pohranjen i čuvan na odgovarajući način, ali i žive životinje kao dio strategije očuvanja genetske raznolikosti

GLAVNI RAZLOZI POHRANE UZORAKA U BANKE GENA I CILJEVI RADA

- a) potpora uzgoju životinja (*in vivo*):
 - u slučaju genetskih poteškoća koji se jave u živoj populaciji (npr. gubitak alelne raznolikosti, uzgoj u srodstvu, pojava štetnih genetskih kombinacija)
 - povećanje efektivne veličine populacija
 - smanjenje genetskog drifta
- b) mogućnost rekonstrukcije pasmine u slučaju izumiranja ili gubitka broja jedinki
- c) osnivanje novih linija/rodova u slučaju njihovog biološkog nestanka
- d) rezerva za brzu izmjenu i/ili preusmjeravanje, evoluciju/selekciju populacija
- e) genetska i druga znanstvena istraživanja

U Banku gena sustavno se pohranjuje biološki i genetski materijal.

Protokoli za uzimanje uzoraka domaćih životinja ujednačeni su za sve sastavnice Nacionalne mreže banaka gena. U banke gena pohranjuje se genetski materijal pasmina od lokalnog, regionalnog i globalnog značaja, s posebnim naglaskom na izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja te natprosječne jedinke komercijalnih pasmina od interesa za uzgoj i očuvanje genetske strukture.

PRIKUPLJANJE UZORAKA

- a) Banka gena domaćih životinja
- b) stručne institucije Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva
- c) priznata uzgojna udruženja nositelji odobrenih uzgojnih programa koji su pBAG
- d) priznata uzgojna udruženja nositelji odobrenih uzgojnih programa koji nisu pBAG
- e) pravna osoba u svojstvu „treće strane“

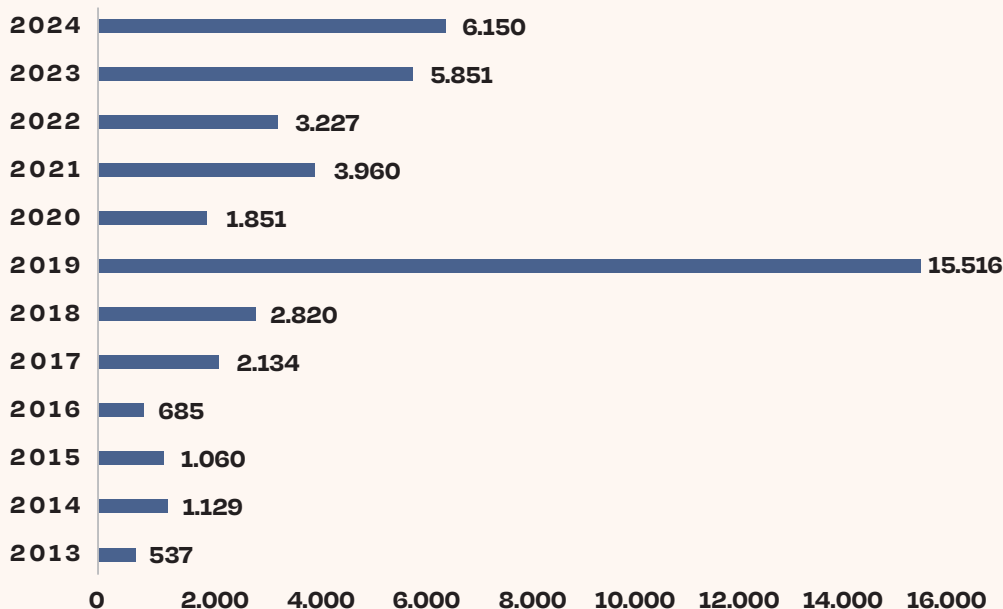
Tablica 1. Genomska kolekcija Banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Broj vrsta	Broj pasmina	Broj izvornih pasmina	Broj uzoraka izvornih pasmina	Broj uzoraka 2013-2023	
6	43	25	37.626	44.920	

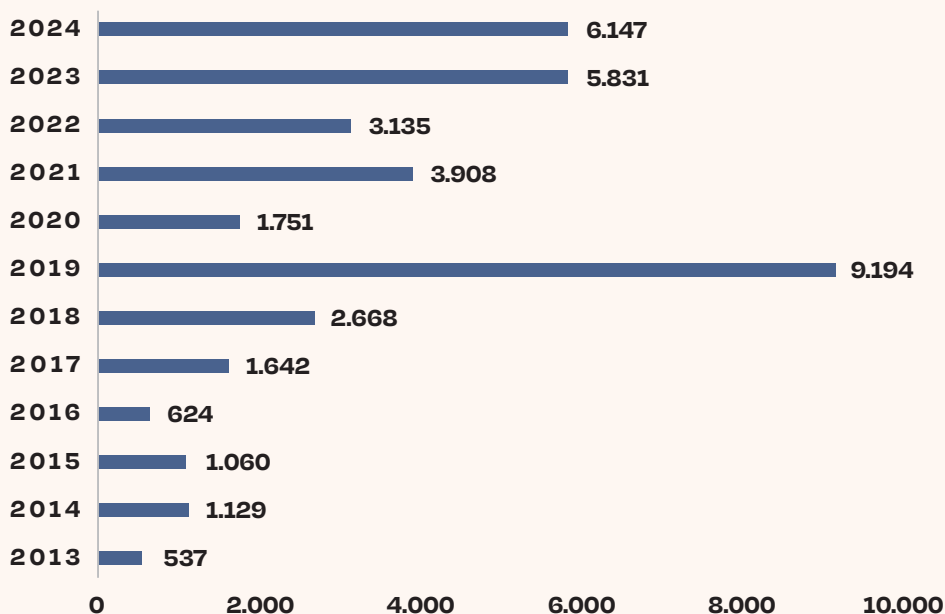
Tablica 2. Pregled pohranjenih bioloških uzoraka u Banci gena domaćih životinja prema vrsti domaćih životinja

Vrsta i pasmina	Dlaka	Tkivo	Krv	Sperma	Broj uzoraka
Govedo					
buša	899	3.493	41	-	4.433
istarsko govedo	760	932	-	2.679	4.371
slavonsko srijemski podolac	169	181	67	3.666	4.083
ostale pasmine	88	175	-	6.154	6.417
UKUPNO	1.916	4.781	108	12.499	19.304
Ovce					
cigaja	32	154	-	-	186
creska ovca	-	541	-	-	541
dalmatinska pramenka	160	2.779	-	-	2.939
dubrovačka ovca - ruda	-	546	-	-	546
istarska ovca	134	380	-	-	514
krčka ovca	-	58	-	-	58
lička pramenka	29	694	-	-	723
paška ovca	-	447	-	-	447
rapska ovca	-	275	-	-	275
UKUPNO	355	5.874	-	-	6.229
Koze					
hrvatska bijela koza	2	95	-	-	97
hrvatska šarena koza	13	809	-	-	822
istarska koza	230	2	-	-	232
ostale pasmine	-	7	-	40	47
UKUPNO	245	913	-	-	1.198
Svinje					
turopoljska svinja	83	253	61	-	397
crna slavonska	682	2.102	-	-	2.784
banijska šara svinja	82	300	-	-	382
ostale pasmine	86	204	-	-	290
UKUPNO	933	2.859	61	-	3.853
Konji					
lipicanac	1.525	-	-	-	1.525
međimurski konj	28	-	-	-	28
hrvatski hladnokrvnjak	7.668	-	-	-	7.668
hrvatski posavac	1.673	-	-	-	1.673
ostale pasmine konja	455	-	-	-	455
UKUPNO	11.349	-	-	-	11.349
Magarci					
primorsko-dinarski magarac	1.929	-	-	-	1.929
sjeverno-jadranski magarac	82	-	-	-	82
istarski magarac	891	-	-	-	891
ostale pasmine magaraca	85	-	-	-	85
UKUPNO	2.987	-	-	-	2.987
Ukupno	17.785	14.427	169	12.539	44.920

Od osnutka Banke gena 2013. godine do kraja 2024. godine ukupno je prikupljeno oko 45.000 različitih tipova bioloških uzoraka (Grafikon 1), od čega je oko 37.500 uzoraka (84 %) prikupljeno od 25 izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja (Grafikon 2). Tijekom 2019. godine zaprimljeno je oko 12.500 uzoraka sjemena komercijalnih i izvornih pasmina goveda i koza, što je značajno utjecalo na ukupan broj uzoraka.

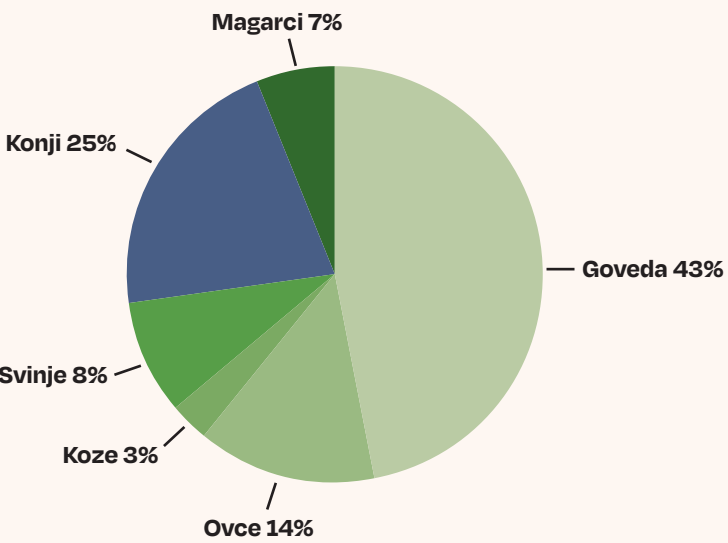

Grafikon 1. Pregled pohranjenih uzoraka u Banci gena domaćih životinja u razdoblju od 2013. do 2024. godine

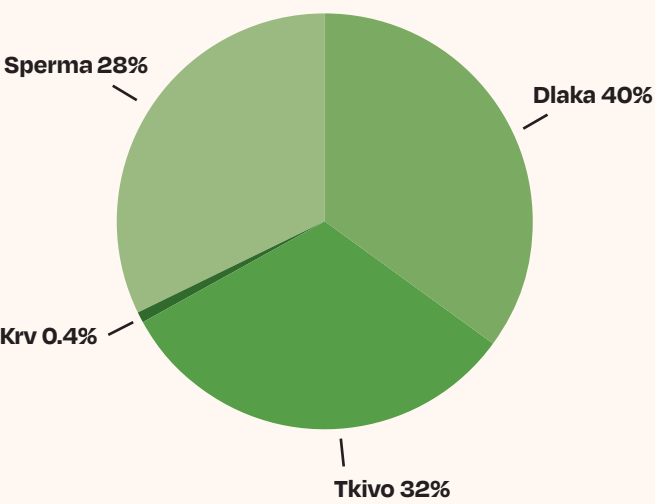

Grafikon 2. Pregled pohranjenih uzoraka izvornih i ugroženih pasmina u Banci gena domaćih životinja u razdoblju od 2013. do 2024. godine

Udio pohranjenih uzoraka u Banci gena domaćih životinja prema vrsti domaćih životinja prikazani su u Grafikonu 3, a prema tipu uzorka u Grafikonu 4.

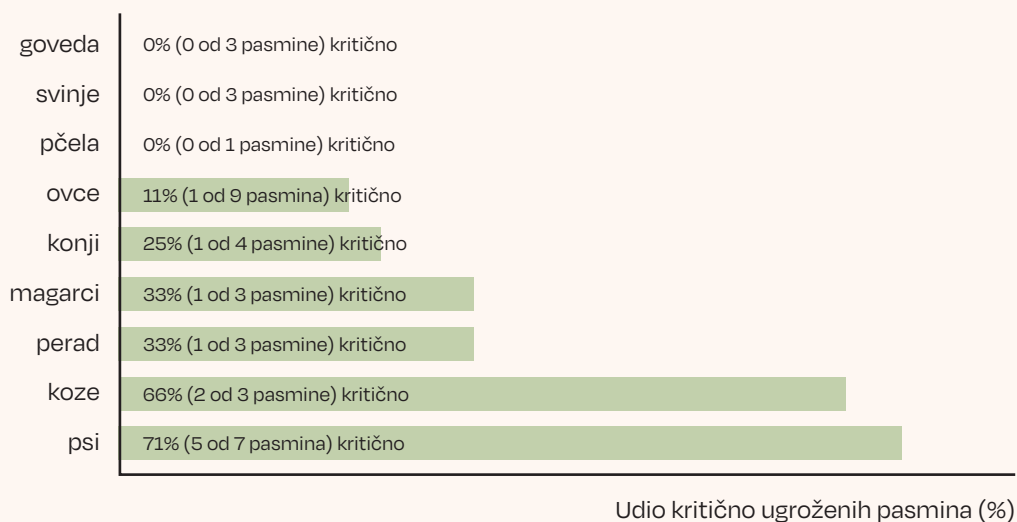
Grafikon 3. Udio pohranjenih uzoraka prema vrsti domaćih životinja

Grafikon 4. Udio pohranjenih uzoraka prema tipu uzorka

5. Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska prepoznala je važnost izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj bioraznolikosti ekološkog sustava te ih smatra neprocjenjivim genetskim i kulturološkim nasljedom. Stoga intenzivno radi na njihovom očuvanju i zaštiti. U članku 12. Zakona o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“ br. 115/18 i 52/21) propisani su uvjeti za stjecanje statusa izvornosti pasmina domaćih životinja. U Republici Hrvatskoj status izvornosti steklo je 37 pasmina, od kojih je devet svrstano u kategoriji ranjivih, šesnaest u kategoriju ugroženih, a jedanaest u kategoriju kritično ugroženih pasmina.

Grafikon 5. Udio kritično ugroženih pasmina u odnosu na broj priznatih pasmina

5.1. Izvorne i ugrožene pasmine goveda

Tablica 3. Priznate izvorne i ugrožene pasmine goveda, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
slavonsko srijemski podolac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	114,19	ugrožena
istarsko govedo	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	425,63	ugrožena
buša	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.	1.303,43	ranjiva

Grafikon 6. Pasminski udio u ukupnoj populaciji priznatih izvornih pasmina goveda

Tablica 4. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina goveda

Broj uzoraka svih pasmina goveda	Broj uzoraka izvornih pasmina goveda	Izvorne i ugrožene pasmine	Broj uzoraka
19.304	12.887	slavonsko srijemski podolac	4.433
		istarsko govedo	4.083
		buša	4.371

5.1.1.

Slavonsko srijemski podolac

Povijesne činjenice upućuju na migracijske putove podolskog goveda iz Azije u Europu, a na područje Balkana stiglo je u vrijeme Rimskog Carstva.

Ovo izdržljivo i otporno govedo početkom 20. stoljeća bilo je najzastupljenije na području Slavonije, Srijema, Baranje i Podravine, gdje je bilo nezamjenjivo u svakodnevnim poljoprivrednim poslovima.

Uvođenjem mehanizacije u poljoprivredu smanjila se potreba za njegovom uporabom, što je dovelo do pada populacije, nestanka kvalitetnih bikova za rasplod i križanja s drugim populacijama, čime su prepoznatljiva svojstva pasmine znatno narušena. Posljedice su pasminu dovele do samog ruba izumiranja.

Porijeklo:

Bos taurus primigenius

Tip: Dugorogo govedo (*Bos taurus*)

Proizvodnost:

800 - 1.000 kg
mlijeka / laktacija

Namjena: meso

Brojno stanje

31

361

52

Karakteristike

visoka otpornost, izdržljivost, skromnost u hranidbenim zahtjevima

Vanjština

- boja: sivo-bijela do tamnosiva
- rogovi: izrazita duljina (oblik lire ili vila)
- izražena i gruba konstitucija
- dobro razvijen trup
- snažni mišići
- masa (kg):

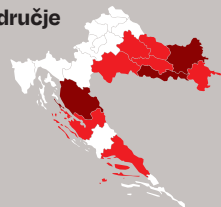

500 - 800

400 - 600

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Udruge uzgajivača slavonsko srijemskog podolca

Porijeklo:*Bos taurus primigenius***Tip:** Dugorogo govedo
(*Bos taurus*)**Proizvodnost:**800 - 1.500 kg
mlijeka / laktacija**Namjena:** meso**Brojno stanje**

115

1.424

172

Karakteristikevisoka otpornost, izdržljivost,
skromni hranidbeni zahtjevi,
kasnozrela pasmina**Vanjština**

- boja: sivobijela do bijela (bikovi tamniji)
- rogovi: izrazita duljina - oblik lire (raspon > 70 cm)
- gruba, „radna“ konstitucija
- dobro razvijen trup
- snažni mišići
- masa (kg):

750-900

550

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Savez uzgajivača istarskog goveda

5.1.2.**Istarsko govedo**

Na nekoliko arheoloških lokaliteta u Istri pronađeni su tragovi ishodišnog oblika istarskog goveda, a novija istraživanja filogenetskih odnosa upućuju na to da istarsko govedo pripada pasminskoj strukturi goveda s područja južne Europe. Početkom 19. stoljeća na prostoru Istre obitavalo je oko 50.000 goveda. Povijesni izvori potvrđuju križanje, ponajviše s talijanskim tipovima podolaca, prvenstveno radi poboljšanja radnih sposobnosti, a manje zbog proizvodnje mesa. Sredinom 20. stoljeća prestala je njegova uloga kao radnog goveda u poljoprivredi. Danas je gospodarski afirmirano kao pasmina namijenjena proizvodnji mesa, a ujedno ima prepoznatljivu ulogu u očuvanju etnografskog i povijesnog nasljeđa te genetske raznolikosti goveda.

**Meso istarskog goveda – boškarina /
Meso istrskega goveda - boškarina**

5.1.3.

Buša

Prije otprilike 6500 godina započelo je oblikovanje pasmine buša, kada je udomaćeno govedo s Bliskog istoka introducirano među lokalne divlje populacije goveda u jugoistočnoj Europi. Različiti uvjeti okoliša, uzgojni pristupi, migracije i prirodna selekcija doprinijeli su razvoju i formiranju pasmine. Buša nije značajna samo za Hrvatsku, već je prisutna i u susjednim zemljama jugoistočne Europe, gdje se uzgajaju srodne pasmine bradicerne skupine goveda.

Porijeklo:

Bos brachyceros europaeus

Tip: Kratkorogo govedo
(*Bos primigenus*)

Proizvodnost: 700 – 800 kg
mlijeka / laktacija

Namjena: mlijeko

Brojno stanje

349

4.914

437

Karakteristike

visoka otpornost, izrazita pokretljivost, izdržljivost, skromnost u hranidbenim zahtjevima, kasnozrela pasmina

Vanjština

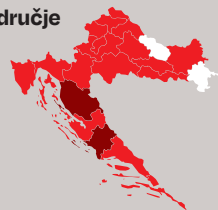
- maleno govedo
- boja: jednobojna s varijacijama od tamne do svijetle, crvena, smeđa i crna, prugasta (tigrasta)
- srneća gubica (tamno pigmentirana sluznica gubice s bijelim obrubom)
- kravlji (x – ks) stav zadnjih nogu
- masa (kg):

250

300

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

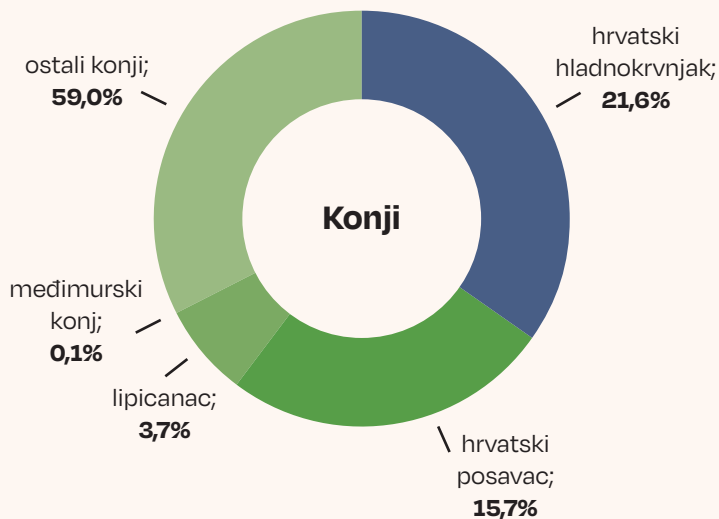
UDRUGA
UZGAJIVAČA BUŠE

Udruga uzgajivača buše

5.2. Izvorne i ugrožene pasmine konja

Tablica 5. Priznate izvorne i ugrožene pasmine konja, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
lipicanac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	305,62	ugrožena
hrvatski posavac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	994,02	ranjiva
hrvatski hladnokrvnjak	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.	1.973,17	ranjiva
međimurski konj	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.	10,94	kritična

Grafikon 7. Udio izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj populaciji uzgojeno valjanih konja

Tablica 6. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina konja

Broj uzoraka svih pasmina konja	Broj uzoraka izvornih pasmina konja	Izvorna i ugrožena pasmina	Broj uzoraka
11.349	10.894	lipicanac	1.525
		hrvatski posavac	1.673
		hrvatski hladnokrvnjak	7.668
		međimurski konj	28

5.2.1.

Lipicanac

Godinom nastanka lipicanske pasmine smatra se 1580., kada je austro-ugarski nadvojvoda Karlo II. kupio posjed Lipicu (tadašnja Habsburška Monarhija, danas Slovenija) s namjerom osnutka ergele koja bi podmirivala potrebe dvora za konjima.

Specifičan razvojni put, utjecaj različitih pasmina tijekom formiranja te različiti uzgojni ciljevi pojedinih zemalja i regija rezultirali su velikom morfološkom raznolikošću lipicanske pasmine. Republika Hrvatska dio je svjetske baštine lipicanske pasmine, obzirom da je izvoriste Tulipan linije pastuha, kao i 16 rodova kobila.

Tip: toplokrvni

Brojno stanje

82

1.120

840

Karakteristike

otpornost, sposobnost učenja i volja za radom, plemenitost, skromnost u hranidbenim zahtjevima

Vanjština

- plemenita i čvrsta tjelesna građa
- boja: sivci, dorati, vrancii, rijetko alati
- siguran i dug korak, uravnotežene kretnje
- visina (cm):

155 - 160

153 - 158

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje i Treća strana

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

Državna ergela Đakovo i Lipik

Tip: hladnokrvni

Brojno stanje

262

4.825

900

Karakteristike

otpornost, skromnost u hranidbenim zahtjevima, ranozrelost, miran temperament, dobroćudnost

Vanjština

- srednje teški konj
- čvrsta konstitucija
- boja: najčešće dorata, rjeđe vranc, alati, sivci, kulaši i izabel
- masa (kg):

550

500

- visina (cm):

140 - 155

130 - 150

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Središnji savez uzgajivača konja
hrvatski posavac

5.2.2.

Hrvatski posavac

Hrvatski posavac nastao je na području hrvatske Posavine križanjem kobilu slavonsko-posavskog konja (bušaka) s drugim kobilama nepoznatog podrijetla, prvotno s toplokrvnim, a kasnije i hladnokrvnim pasminama.

Hrvatski posavac je srednje teški konj čvrste konstitucije. Današnje uzgojno načelo ove pasmine temelji se na uzgoju u čistoj krvi i predstavlja druga najrasprostranjeniju pasminu konja u Republici Hrvatskoj.

5.2.3.

Hrvatski hladnokrvnjak

Najbrojnija je izvorna pasmina konja u Republici Hrvatskoj. Nastala je križanjem toplokrvnih kobil s uvezenim pastusima hladnokrvnih konja. Sustavni uzgoj započeo je u prvoj polovici 20. stoljeća, a zbog raznolikog matičnog fonda kobil, različitih pastuha i utjecaja okolišnih čimbenika, populacija je poprilično heterogena u pogledu fenotipskih značajki.

Tip: hladnokrvni

Brojno stanje

♂
534

♀
6.471

1.489

Karakteristike

otpornost, sposobnost adaptacije na nepovoljne okolišne čimbenike, rano zrelost, dobra plodnost, skromnost u hranidbi

Vanjšina

- težak, širok, robustan
- čvrsta konstitucija
- boja: dorat, vranac, alat, kulaš, šarci
- masa (kg):

♂
700

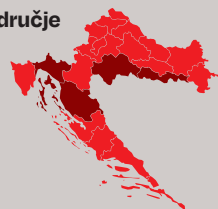
♀
600

- visina (cm):

♂
155 - 160

♀
150 - 155

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka

Tip: hladnokrvni

Brojno stanje

♂
3

♀
31

👤
22

Karakteristike

skromnost u hranidbenim zahtjevima, uravnoteženost karaktera, umjerena temperamentnost, izražena volja i upornost u radu, ranozrelost

Vanjština

- srednje teški konj
- čvrsta građa
- boja: dorat, vranac, alat, sivac
- masa (kg):

♂
550

♀
500

Uzgojno područje

Provoditelj uzgojnog programa

Hrvatska agencija za poljoprivredu
i hranu

5.2.4.

Međimurski konj

Kraj 18. stoljeća smatra se početkom stvaranja međimurskog konja na području Međimurja. Burna društveno-politička i socijalna zbivanja rezultirala su razvojem međimurskog konja, koji se temelji na autohtonoj populaciji iz Međimurja te sustavnoj introdukciji peršeronskih, flamanskih i ardenskih pastuha, a u manjoj mjeri i brabantских i burgundskih.

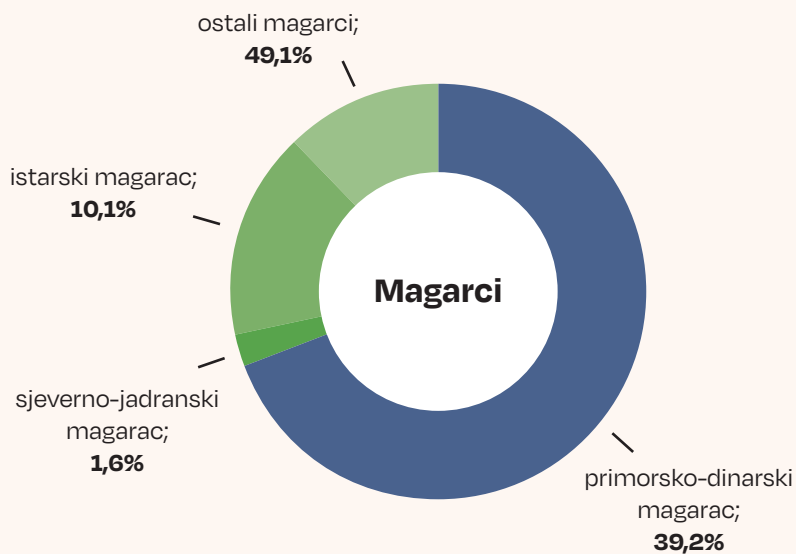
Međimurski konj spominje se u gotovo svim hipološkim leksikonima i atlasima svijeta.

Današnja populacija međimurskog konja izrazito je malobrojna i svrstava se u kategoriju kritično ugroženih pasmina.

5.3. Izvorne i ugrožene pasmine magaraca

Tablica 7. Priznate izvorne i ugrožene pasmine magaraca, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
istarski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.	283,87	ugrožena
primorsko-dinarski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.	1.535,88	ugrožena
sjeverno-jadranski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.	62,5	kritična

Grafikon 8. Udio izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj populaciji uzgojno valjanih magaraca

Tablica 8. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina magaraca

Broj uzoraka svih pasmina magaraca	Broj uzoraka izvornih pasmina magaraca	Izvorna i ugrožena pasmina	Broj uzoraka
2.987	2.902	istarski magarac	891
		primorsko-dinarski magarac	1.929
		sjeverno-jadranski magarac	82

Brojno stanje

♂
81

♀
573

👤
214

Karakteristike

skromnost u hranidbenim zahtjevima, prilagodljivost, mirni do umjereni temperament, dobroćudnost

Vanjšina

- boja: crna, rjeđe smeđa i siva
- bijelo područje oko očiju i trbuha
- visina (cm):

♂
130 - 135

♀
120 - 130

Uzgojno područje

Provoditelj uzgojnog programa

Hrvatska agencija za poljoprivredu
i hranu

5.3.1.

Istarski magarac

Istarski magarac nastao je na području poluotoka Istre, gdje i danas obitava. Karakterizira ga čvrsta konstitucija i veliki kvadratični okvir. Istarski magarac predstavlja važan dio povijesnog i kulturnog identiteta Istre.

5.3.2.

Primorsko-dinarski magarac

Za primorsko-dinarskog magarca ne postoje pouzdani podaci o nastanku pasmine.

Oblikovan je na području hrvatskog priobalja, razvijajući iznimnu prilagodljivost i izvrsne radne sposobnosti.

Karakterizira ga čvrsta konstitucija, skladna građa i manji kompaktni tjelesni okvir.

Brojno stanje

♂
471

♀
2.078

👤
1.036

Karakteristike

skromnost u hranidbenim zahtjevima, dobroćudnost, poslušnost, miran temperament

Vanjština

- visina: 90 - 100 cm
- manji, zbijeni tjelesni okvir
- skladna i snažna građa
- trbuh i unutrašnja strana stegana svijetlo siva do bijela, na nogama poprečne tamne pruge (zebrice)
- boja trupa: pepeljasto siva, rjeđe tamno smeđa
- tamna pruga duž lopatica i leđa (križ)

Uzgojno područje

Provoditelj uzgojnog programa

Hrvatska agencija za poljoprivredu
i hranu

Brojno stanje

♂
19

♀
88

👤
50

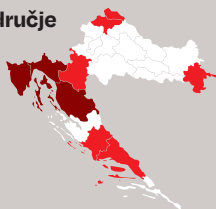
Karakteristike

skromnost u hranidbenim zahtjevima, odlična prilagodljivost, dobroćudnost, poslušnost

Vanjština

- visina: 105 - 115 cm
- čvrsta i snažna konstitucija
- griva: duga, tamna uglavnom stršeća
- boja trupa: tamnosmeđa do crna, rjeđe siva

Uzgojno područje

Provoditelj uzgojnog programa

Hrvatska agencija za poljoprivredu
i hranu

5.3.3.

Sjeverno-jadranski magarac

Sjeverno-jadranski magarac oblikovan je na području sjevernog Jadrana, primarno na kvarnerskim otocima, gdje se i danas najviše uzgaja.

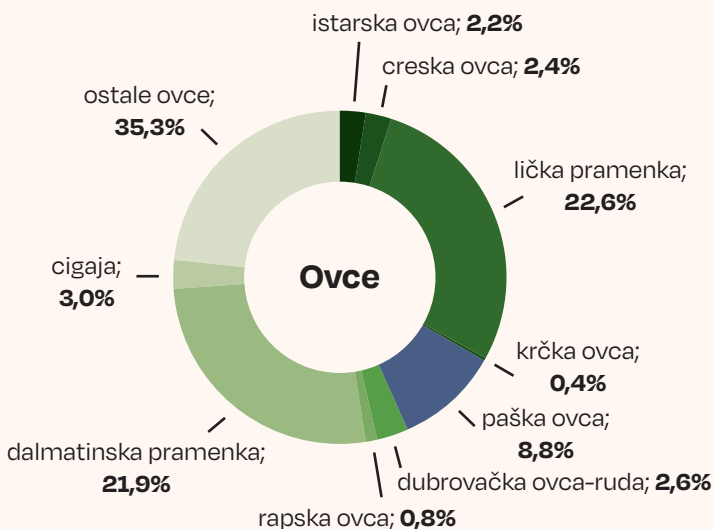
Karakterizira ga čvrsta konstitucija, pravokutan tjelesni okvir i snažna građa.

S obzirom na veličinu tjelesnog okvira, nalazi se između primorsko-dinarskog i istarskog magarca.

5.4. Izvorne i ugrožene pasmine ovaca

Tablica 9. Priznate izvorne i ugrožene pasmine ovaca, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
cigaja	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	151,17	ugrožena
creska ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	82,28	ugrožena
dalmatinska pramenka	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	862,67	ranjiva
dubrovačka ruda	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	86,19	ugrožena
istarska ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	142,01	ugrožena
krčka ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	15,63	kritična
lička pramenka	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	760,03	ranjiva
paška ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	441,84	ranjiva
rapška ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	27,39	ugrožena

Grafikon 9. Udio izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj populaciji ovaca pod kontrolom proizvodnosti

Tablica 10. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina ovaca

Broj uzoraka svih pasmina ovaca	Broj uzoraka izvornih pasmina ovaca	Izvorna i ugrožena pasmina	Broj uzoraka
6.229	6.229	cigaja	186
		creska ovca	541
		dalmatinska pramenka	2.939
		dubrovačka ruda	546
		istarska ovca	514
		krčka ovca	58
		lička pramenka	723
		paška ovca	447
		rapška ovca	275

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

140 - 180 %

Proizvodnost:

150 - 200 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
39♀
1.221👤
28**Karakteristike**

visoka otpornost, veći dio godine na pašnjacima

Vanjština

- srednje krupna pasmina
- ovce: šute (bez rogova), ovnovi s ili bez rogova
- boja dva varijeteta: bijela s prljavo bijelom vunom i crna (crvenkasto smeđa)
- runo: poluzatvoreno ili zatvoreno
- finoća runskih vlakana (μm): 28 - 30
- masa (kg):

♂
78 - 90♀
60 - 70**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

5.4.1.**Cigaja**

Točno podrijetlo cigajenije u potpunosti razjašnjeno. Smatra se jednom od najstarijih pasmina ovaca, za koju se pretpostavlja da dijeli istu genetsku osnovu s merino pasminom, a procjenjuje se da je nastala oko 800 godina prije Krista.

Prema određenim povijesnim zapisima, nastala je križanjem merino ovaca s pramenkom. Krajem 17. i početkom 18. stoljeća dopremljena je na područje Vojvodine, a zatim u sjeveroistočnu Hrvatsku i Slavoniju.

Osim u Hrvatskoj, cigaja se uzgaja u Vojvodini, Mađarskoj, Poljskoj i Rumunjskoj.

5.4.2.

Creska ovca

O nastanku ove pasmine postoje oskudni zapisi, no pretpostavlja se da je oblikovana oplemenjivanjem lokalnih ovaca inozemnim pasminama, prvenstveno španjolskim, talijanskim i francuskim merino ovnovima.

Prvi zapisi o creskoj ovci datiraju iz 1332. godine, kada se ovčarstvo na otoku Cresu spominje kao vrlo važna gospodarska grana.

Današnja creska ovca znatno je razvijenija nego prije pedesetak godina. Nekada je glavni proizvod bila vuna, dok je danas primarna proizvodnja usmjerena na meso, osobito mladu janjetinu.

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

80 - 120 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje

♂
21

♀
1.002

4

Karakteristike

živahnost, izdržljivost,
otpornost, prilagodljivost

Vanjština

- pasmina manjeg tjelesnog okvira
- skladne građe
- ovce: šute (bez rogova),
ovnovi: jaki i spiralni rogovi
- boja: bijela
- runo: otvoreno do
poluotvoreno
- finoća runskih vlakana
(μm): 28 - 30
- masa (kg):

♂
42 - 50

♀
35 - 45

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

100 - 120 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
221♀
8.939👤
70**Karakteristike**

spretnost, otpornost,
snalažljivost, prilagodljivost,
skromnost

Vanjština

- skladna, manja tjelesna građa
- snažne konstitucije
- ovce: šute (bez rogova), ovnovi sa snažnim rogovima
- kasnozrela pasmina
- boja: pretežno bijela, crna, a rijetko smeđa i siva
- runo: otvoreni tip sa šiljastim pramenovima
- finoća runskih vlakana (μm): 28 - 32
- masa (kg):

♂
45 - 55♀
35 - 45**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza

5.4.3.

Dalmatinska pramenka

Pisani podaci o nastanku ove pasmine ne postoje, s obzirom na to da je kao posebna pasmina definirana tek 2006. godine.

Njeno formiranje usko je povezano s drugim pramenkama koje se uzgajaju u ovom dijelu Europe.

Novija genetska istraživanja sugeriraju zajedničko podrijetlo ličke i dalmatinske pramenke.

**Dalmatinska
janjetina**

5.4.4.

Dubrovačka ovca - ruda

Pretpostavlja se da je pasmina nastala u vrijeme Dubrovačke Republike križanjem domaće pramenke sa španjolskim, portugalskim i talijanskim merino ovnovima.

Ta križanja nisu bila kontrolirana, već stihijska, što je u konačnici dovelo do formiranja nove pasmine. Današnja dubrovačka ruda razvijenija je u odnosu na jedinke od prije 50 i više godina.

Nakon Domovinskog rata preostalo je vrlo malo jedinki, no zahvaljujući uspješnom projektu spašavanja dubrovačke ovce, broj grla postupno se povećava.

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

110 - 130 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje

♂
22

♀
1.049

👤
18

Karakteristike

spretnost, otpornost,
snalažljivost, prilagodljivost,
skromnost

Vanjština

- skladna, osrednje tjelesne građe
- ovce: šute (bez rogova), ovnovi s ili bez rogova
- boja: pretežno bijela, rjeđe crna
- runo: zatvoreno, rijetko poluzatvoreno
- finoća runskih vlakana (μm): 28 - 30
- masa (kg):

♂
50 - 55

♀
45 - 50

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza

Namjena:

meso, mlijeko

Plodnost:

130 - 150 %

Proizvodnost:

220 - 350 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
37♀
877👨
12**Karakteristike**

visoka otpornost

Vanjšтина

- najkrupnija izvorna pasmina ovaca
- skladne građe, jake konstitucije
- skupina dugorepih ovaca
- rogovi: snažni, čvrsti i najčešće spiralni
- boja: crna s bijelim pjegama ili bijela s crnim, smeđim ili sivim pjegama različitog oblika i veličine
- runo: poluzatvoreno ili otvoreno
- finoća runskih vlakana (μm): 32 - 36
- masa (kg):

♂
80 - 100♀
60 - 70**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza**5.4.5.****Istarska
ovca**

Istarska ovca potječe s Istarskog poluotoka, područja gdje se i danas uzgaja.

Njezina vanjšтина upućuje na to da pripada mediteranskom tipu ovce, a na njezin izgled utjecale su talijanske pasmine Gentile di Puglia i bergamska ovca.

**Istarski ovčji sir /
Istrski ovčji sir**

5.4.6.

Krčka ovca

Pretpostavlja se da je krčka ovca nastala križanjem s finorunim pasminama.

Današnja krčka ovca razvijenija je nego u prošlosti, što se pripisuje utjecaju krupnijih pasmina, poput merino i istarske ovce, te poboljšanoj hranidbi.

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

100 - 150 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje

♂
4

♀
171

3

Karakteristike

visoka otpornost,
prilagodljivost, živahnost,
skromnost u zahtjevima
hranidbe

Vanjština

- sitna, ali skladno građena
- ovce: šute (bez rogova),
ovnovi rogati
- boja: bijela, rjeđe crna, siva
ili smeđa
- skupina dugorepih ovaca
- runo: poluzatvoreno ili
zatvoreno
- finoća runskih vlakana
(μm): 28 - 32
- masa (kg):

♂
35 - 45

♀
30 - 40

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 150 %

Proizvodnost:

120 - 180 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
194♀
9.234👨
74**Karakteristike**

visoka otpornost, prilagodljiva

Vanjština

- čvrste građe
- ovce: šute (bez rogova),
ovnovi rogati
- boja: bijelo - crna, siva i
smeđa
- runo: otvoreno
- finoća runskih vlakana
(μm): 32 - 36
- masa (kg):

♂
65 - 75♀
45 - 55**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza**5.4.7.****Lička
pramenka**

Pasmina je nastala u gorsko-planinskom području Like i Gorskog kotara.

Tijekom njezina oblikovanja zabilježeni su pokušaji merinizacije i oplemenjivanja mesno-vunskim ovcama iz Francuske i Njemačke (Merino Precoce, Ile de France, Merinolandschaf), no oni nisu ostavili značajan trag na pasmini.

**Lička
janjetina**

5.4.8.

Paška ovca

Paška ovca pripada skupini meriniziranih pramenki s otoka Paga, gdje je nastala i gdje se i danas uzgaja. Nastala je križanjem izvorne otočke pasmine s merino ovnovima Negretti i Bergamo pasmine, a kasnije i s pasminom Gentile di Puglia, iako ne postoje dokazi o njihovoj značajnom utjecaju. Visoka koncentracija soli u tlu, kao i česte posolice, izravno utječu na strukturu i kvalitetu vegetacije, što se posljedično odražava na kvalitetu mesa i mlijeka.

**Paška
janjetina**

**Paški
sir**

Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Namjena:

meso, mlijeko

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

120 - 250 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje

♂
114

♀
3.557

👤
27

Karakteristike

visoka otpornost,
prilagodljivost, skromnih
hranidbenih zahtjeva

Vanjšina

- skladne tjelesne građe
- ovce: šute (bez rogova),
ovnovi rogati
- boja: najčešće bijela
- skupina dugorepih ovaca
- runo: poluzatvoreno ili
zatvoreno
- finoća runskih vlakana
(μm): 26 - 28
- masa (kg):

♂
40 - 50

♀
35 - 45

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i
koza

Namjena:

meso, mlijeko, vuna

Plodnost:

120 - 140 %

Proizvodnost:

100 - 120 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje**Karakteristike**

visoka otpornost, skromnost i prilagodljivost

Vanjšina

- sitna, skladne i čvrste građe
- ovce: šute (bez rogova), ovnovi s ili bez rogova
- boja: najčešća bijela
- runo: poluzatvoreno
- finoća runskih vlakana (μm): 28 - 32
- masa (kg):

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

5.4.9.**Rapska ovca**

Rapska ovca izvorna je hrvatska pasmina koja je nastala i uzgaja se isključivo na otoku Rabu.

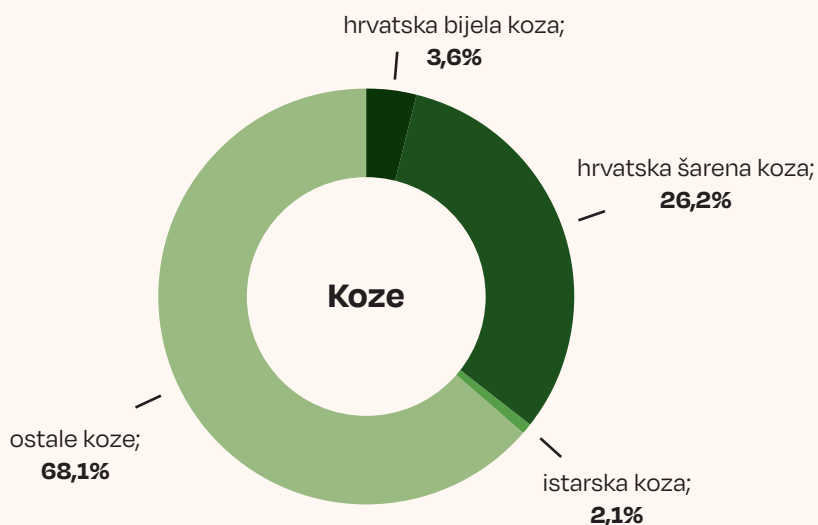
Iako se, prema fenotipskim odlikama runa, pretpostavlja da su merino ovce imale utjecaj na njezino formiranje, o tome ne postoje pisani zapisi.

Smatra se da u bliskoj prošlosti nije bila križana s drugim pasminama. Na otoku Rabu u uzgoju prevladava naziv „škraparica“.

5.5. Izvorne i ugrožene pasmine koza

Tablica 11. Priznate izvorne i ugrožene pasmine koza, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
hrvatska bijela koza	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	53,36	kritična
hrvatska šarena koza	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.	267,12	ugrožena
istarska koza	„Narodne novine“, broj 80/13	2013.	54,80	kritična

Grafikon 10. Udio izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj populaciji koza pod kontrolom proizvodnosti

Tablica 12. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina koza

Broj uzoraka svih pasmina koza	Broj uzoraka izvornih pasmina koza	Izvorna i ugrožena pasmina	Broj uzoraka
1.198	1.151	hrvatska bijela koza	97
		hrvatska šarena koza	822
		istarska koza	232

Namjena:

meso, mlijeko

Plodnost:

150 %

Proizvodnost:

300-350 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
14♀
283👨
7**Karakteristike**

visoka otpornost, skromnost i prilagodljivost

Vanjšina

- čvrsta konstitucija
- rogovi: koze (sa ili bez) i jarčevi rogati
- rese: koze i jarčevi (pojedina grla)
- brada: bijela (koze i jarčevi)
- boja: najčešća bijela, kremasta do svijetlo žućkasta
- masa (kg):

♂
55 - 65♀
40 - 50**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

5.5.1.**Hrvatska bijela koza**

Točno vrijeme, mjesto i način nastanka hrvatske bijele koze nisu poznati.

Pretpostavlja se da je nastala križanjem s hrvatskom šarenom kozom i bijelim pasminama različitog podrijetla, poput sanske, s ciljem povećanja mliječnosti.

Najčešće se uzgaja u malim stadima od 5 do 10 grla.

5.5.2.

Hrvatska šarena koza

Hrvatska šarena koza nastala je u skromnim hranidbenim uvjetima na strmim, nepristupačnim, krševitim predjelima Velebita, Dinare i Kamešnice, gdje se i danas uzgaja.

Nema zapisa o značajnijem i planskom oplemenjivanju ove pasmine u povijesnim razdobljima. U starijoj literaturi naziva se još balkanska, domaća, šara, šarena, bukovica i sl.

Namjena:

meso, mlijeko

Plodnost:

125 - 150 %

Proizvodnost:

150 - 250 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje

♂
69

♀
2.075

👤
23

Karakteristike

visoka otpornost, skromnost, izdržljivost

Vanjšina

- skladne i čvrste građe
- rogovi: koze i jarčevi sa ili bez rogova
- rese: koze i jarčevi (pojedina grla)
- brada: koze i jarčevi
- boja: šarena (crno – bijela)
- masa (kg):

♂
50 - 65

♀
45 - 55

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

Namjena:

meso, mlijeko

Plodnost:

150 %

Proizvodnost:

300 – 400 l mlijeka / laktacija

Brojno stanje♂
15♀
158👨
8**Karakteristike**

visoka otpornost, skromnost i prilagodljivost

Vanjšina

- veliki tjelesni okvir, snažna konstitucija, jače kosti
- rogovi: koze i jarčevi
- rese: koze i jarčevi
- brada: koze i jarčevi
- boja: temeljno bijela s sivkastim i smeđim nijansama
- masa (kg):

♂
70 - 120♀
55 - 80**Uzgojno područje****Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

5.5.3.**Istarska koza**

Arheološki nalazi i povijesni zapisi s područja Istre upućuju na to da je kozarstvo nekoć bilo izrazito zastupljeno u ovoj regiji.

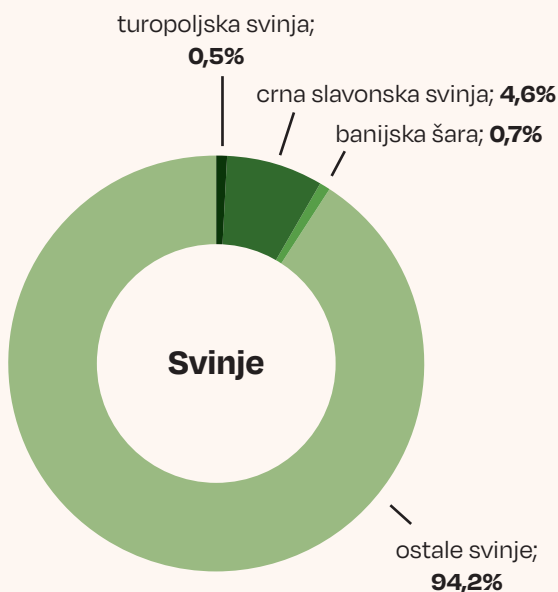
Nepovoljne zakonske odredbe u prošlosti gotovo su dovele do potpunog nestanka populacije koza u Istri, zbog čega je proces njihove revitalizacije započeo s vrlo malim brojem grla.

Samo podrijetlo pasmine nije potkrijepljeno povijesnim zapisima.

5.6. Izvorne i ugrožene pasmine svinja

Tablica 13. Priznate izvorne i ugrožene pasmine svinja, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
crna slavonska svinja	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	364,09	ranjiva
turopoljska svinja	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	48,02	ugrožena
banijska šara svinja	„Narodne novine“, broj 101/18	2018.	127,93	ugrožena

Grafikon 11. Udio uzgojno valjanih grla izvornih i ugroženih pasmina u ukupnoj populaciji svinja pod kontrolom proizvodnosti

Tablica 14. Genomska kolekcija izvornih i ugroženih pasmina svinja

Broj uzoraka svih pasmina koza	Broj uzoraka izvornih pasmina koza	Izvorna i ugrožena pasmina	Broj uzoraka
3.853	3.563	crna slavonska svinja	2.784
		turopoljska svinja	397
		banijska šara svinja	382

Namjena:
meso, mast

Brojno stanje

97

1.477

116

Karakteristike

visoka otpornost, skromnost
i prilagodljivost, visok sadržaj
intramuskularne masti (6 - 8
%), dugovječnost

Vanjšina

- srednje velika pasmina svinja
- broj prasadi: 7 - 8
- boja: crna
- prirast (g/dan): ekstenzivan – 300 - 500, intenzivan – 500 - 700
- masa ekstenzivan uzgoj (kg):

180

18 mjeseci

70 - 80

godina dana

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Udruga uzgajivača crne slavonske
svinje „Fajferica“

5.6.1.

Crna slavonska svinja

Crna slavonska svinja nastala je u 19. stoljeću na imanju grofa Pfeiffera u Orlovnjaku pokraj Osijeka. Njezin nastanak vezan je uz potrebu imanja Pfeiffer za stvaranjem ranozrelije i plodnije svinje s većim prinosom mesa, ali uz očuvanje otpornosti i prilagođenosti ispaši. Pfeiffer je križao krmače pasmine lasasta mangu-lica s nerastima pasmina berkšir i Poland China. Nakon Drugog svjetskog rata crna slavonska svinja križana je s nerastima pasmine Cornwall.

**Meso crne
slavonske svinje**

5.6.2.

Turopoljska svinja

Turopoljska svinja potječe od divlje europske svinje *Sus scrofa ferus europeaeus*.

Nastala je na području današnjeg Turopolja u 6. stoljeću križanjem šiške sa slovenskom krško-poljskom pasminom.

Prvi pisani trag o turopoljskoj svinji datira iz 1352. godine.

Svrstava se među primitivne pasmine svinja, a njezin razvoj odvijao se kroz dugi vremenski period, s posljednjim značajnijim promjenama i ustaljivanjem svojstava početkom 40-ih godina 19. stoljeća.

Meso
turopoljske svinje

Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Namjena:

meso

Brojno stanje

13

157

16

Karakteristike

visoka otpornost,
prilagodljivost, hranidbena
skromnost, meso sočno,
ružičaste boje

Vanjšina

- srednje velika pasmina svinja
- broj prasadi: 6 – 8
- boja: bijelo – žuta čekinja s 5 – 7 tamnih mrlja
- prirast (g/dan): intenzivan – do 550
- masa (kg):

250

240

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

PLEMENITA OPĆINA
TUROPOLJE

Plemenita općina Turopoljska

Namjena:

meso

Brojno stanje

38

202

31

Karakteristike

visoka otpornost,
prilagodljivost, hranidbena
skromnost, kvalitetnog mesa

Vanjšina

- ranozrela pasmina svinja
- broj prasadi: 7 – 8
- boja: žuto-siva s nepravilnim crnim mrljama
- masa (kg):

150 - 200

170

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Udruga uzgajivača svinja „Banijska
šara“

5.6.3.**Banijska
šara svinja**

Nastanak i razvoj banijske šare svinje odvijali su se u dvije faze.

Prva faza započela je krajem 19. i početkom 20. stoljeća, kada je banijska šara svinja nastala križanjem domaćih bijelih krmača s visećim ušima i/ili turopoljskih svinja s nerastima engleskih pasmina dobrih proizvodnih svojstava, poput crnog berkšira (Berkshire) ili Suffolka.

O tome postoje zapisi iz 1882. godine, kada je Eugen d'Halwin marquis de Piennes, vlastelin poljoprivrednog dobra Žabac (Šabac) kod Vrbovca, uspješno križao turopoljske krmače s nerastima crne berkšir pasmine.

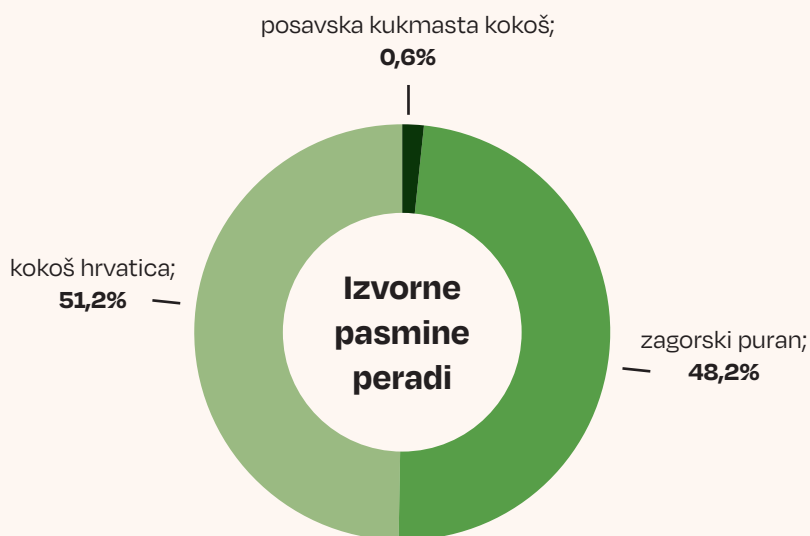
Druga faza započela je tijekom Drugog svjetskog rata, kada se banijska šara svinja dodatno oplemenjivala križanjem s njemačkim pasminama.

5.7. Izvorne i ugrožene pasmine peradi

Tablica 15. Priznate izvorne i ugrožene pasmine peradi, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
zagorski puran	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	1.400,07	ranjiva
kokoš hrvatica	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.	892,72	ranjiva
posavska kukmasta kokoš	„Narodne novine“, broj 38/23	2023.	19,03	kritična
križevačka kukmica	„Narodne novine“, broj 111/23	2023.	–*	–*

*nema podataka u registru

Grafikon 12. Pasminski udio u ukupnoj populaciji priznatih izvornih pasmina peradi

Namjena:

meso, jaja

Valivost: 80%**Proizvodnost:**

15,65 komada jaja/sezoni

Brojno stanje

421

2.076

85

Karakteristike

purice mirne i pitome, purani agresivniji, visoka otpornost, kvalitetno meso

Vanjština

- bradavičaste izrasline (bobice) na glavi i vratu
- boja soja: brončani, crni, svijetli, sivi
- masa (kg):

6 - 7

3 - 4

5.7.1.

Zagorski puran

Porijeklo purana je od meksičkih i sjeverno američkih divljih purana *Meleagris gallopavo*, a krajem 15. i početkom 16. stoljeća dopremljeni su na područje Europe. Njegovo širenje bilo je veoma brzo, a prema zapisima Magistrata Mletačkog na područje Lepoglave stigao je 1561. godine iz Italije. Najzastupljeniji je na području Hrvatskog Zagorja gdje se uzgaja u malim jatima, a klima i način uzgoja doprinjeli su njegovim morfološkim i fiziološkim svojstvima te izvanrednom kvalitetom mesa po čemu je nadaleko poznat.

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

**Zagorski
puran**

5.7.2.

Kokoš hrvatica

Uzgoj kokoši hrvatic započeo je početkom 20. stoljeća na području uz Dravu, a kasnije se proširio i na druge dijelove Hrvatske.

Pasmina je prvo nastala križanjem domaće kokoši s Leghorn pijetlovima. U daljnjem uzgoju izlučivane su jedinke s bijelim perjem, dok su se u uzgoju zadržavale jedinke s crnim, crvenim, smeđim i jarebičastim perjem. Konačan izgled i oblik kokoš je dobila križanjem s pasminom Wellsummer.

Ime je dobila na sajmu u Karađorđevu (kraj Bačke Palanke) 1937. godine, kada je pobijedila u nesenju jaja. Tijekom Drugog svjetskog rata uzgoj je prekinut, a nastavljen je osamdesetih godina 20. stoljeća.

Namjena:

meso, jaja

Valivost: 75%

Proizvodnost:

200 – 220 komada jaja / godina

Brojno stanje

246

2.406

89

Karakteristike

visoka otpornost, prilagodljiva, briga za potomstvo, kvalitetno meso, izvanredna kvočka

Vanjšina

- bijeli podušnjaci (svi sojevi)
- noge: bijele (crveni i jarebičasto – zlatni soj) i sive (crni i crno – zlatni soj)
- boja soja: crveni, crni, crno – zlatni, jarebičasto – zlatni
- masa (kg):

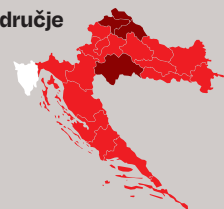

3,5 - 4

2,5 - 3

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

Namjena:

meso, jaja

Valivost: 70%**Proizvodnost:**

160 komada jaja/godina

Brojno stanje**Karakteristike**

mirne i dobre naravi, visoka otpornost, kvalitetno meso, prilagodljiva, dobre iskoristivosti hrane

Vanjština

- elegantna kukma na glavi
- srednje teška kokoš
- snažne i duboke građe
- boja soja: zlatno – smeđi, grahorasti, žuto – bijeli obrubljeni, svijetlo sivi, crveno – šareni
- masa (kg):

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

5.7.3.

Posavska kukmasta kokoš

Pasmina je nastala na temelju stare populacije težeg tipa zagorsko-štajerske kokoši, koje su križane s pasminama Orpington, Rhode Island, Plymouth Rock, New Hampshire i Amrock, a posljednjih tridesetak godina čak i s tovnim hibridima.

Prvi zapisi o pasmini datiraju iz 1996. godine, dok je 2002. godine izvršeno prvo prstenovanje matičnih jata.

Zbog izvrsnih ocjena na izložbi u Leipzigu 2007. godine, pasmina je priznata od strane Europskog saveza za male životinje.

5.7.4.

Križevačka Kukmica

Pasmina je nastala osamdesetih godina prošlog stoljeća oplemenjivačkim radom na domaćim kokošima u Kalničkom prigorju.

Osnova uzgojnog rada bile su domaće kokoši karakteristične po osrednje razvijenoj kukmici, srednje krupnom tijelu s dvostrukim proizvodnim osobinama – za meso i jaja – te dobrom otpornošću. Autohtone kokoši križevačkog kraja planski su križane s pijetlovima pasmine Orpington. Uzgojni cilj bio je stvoriti atraktivnu izložbenu kokoš koja će zadržati proizvodna svojstva i otpornost domaće kokoši tog područja.

S oplemenjivačkim radom započelo se 1980. godine, a 1993. godine pasmina je promovirana i prvi put prikazana na izložbi malih životinja u Križevcima, gdje je ujedno propisan i njezin pasminski standard.

Namjena:

meso, jaja

Proizvodnost:

150 – 170 komada jaja / godina

Karakteristike

mirni temperament, visoka otpornost, kvalitetnog mesa

Vanjština

- čvrsta konstitucija
- bujno perje
- kvadratično, skladno tijelo
- kukmica na glavi: narančasto – žuta (pijetlovi) i crno – smeđa (kokoši)
- srednje – teška pasmina
- boja: žuto obrubljeno perje obrubljeno tamnom (crnom) bojom
- masa (kg):

♂
4

♀
2,5 - 3

Ovlašteno uzgojno udruženje

Udruga uzgajivača hrvatskih pasmina peradi – Kukmica Križevci

5.8. Izvorne i ugrožene pasmine pčele

Tablica 16. Priznate izvorna i ugrožena pasmina pčele, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
siva pčela	„Narodne novine“, broj 126/07	2007.	ugrožena

Tipovi: gorski, panonski, mediteranski

Namjena: oprašivanje, med i drugi pčelinji proizvodi

Brojno stanje uzgojno valjane populacije:

pčelinjih zajednica: 10.500
proizvedenih matica: 50.053
uzgajivača matica: 48

Karakteristike

neagresivnost, visoka otpornost, sposobnost prilagodbe za smanjenjem legla u slučaju manjka paše, visok prinos meda, razvijen osjećaj orijentacije

Vanjština

- boja hitina: tamna (crna)
- prvi ledni poluprsten: smeđecrvenkast ili taman s točkama ili pjegama

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

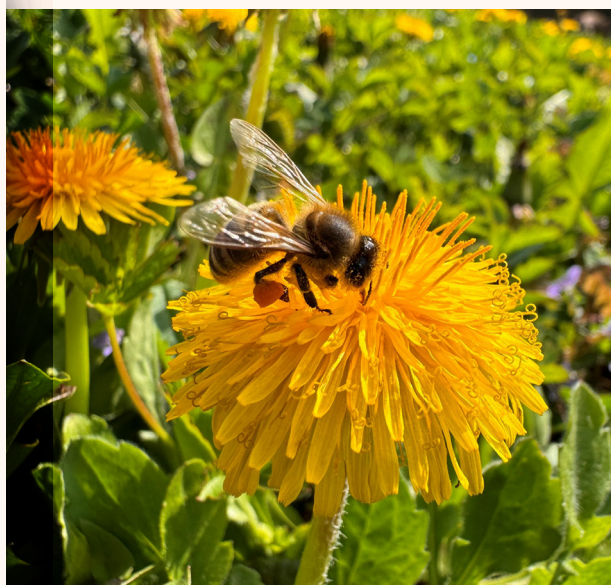
Udruga uzgajivača selekcioniranih matica pčela Hrvatske

ZAPOSLENOST, 2019. • CIB • KROZIMOSLOV • Ured: Slavonska ulica 20b, 10000 Zagreb

Udruga uzgajivača selekcioniranih matica pčela Hrvatske

5.8.1.

Siva pčela

Medonosna pčela (*Apis mellifera*) izvorno potječe s područja Europe, Afrike i Bliskog istoka.

Siva pčela (*Apis mellifera carnica*) razvila se južno od Alpa, a kroz povijest pčelarenja zadržala je dominaciju na našim područjima.

Zbog svojih izvrsnih bioloških i proizvodnih osobina, medonosna pčela smatra se najpogodnijom pasminom za suvremeni način pčelarenja.

Slavonski med

Dalmatinski med

Goranski medun

Banski kestenov med

Med Hrvatskog primorja

5.9. Izvorne i ugrožene pasmine pasa

Tablica 17. Priznate izvorne i ugrožene pasmine pasa, efektivna veličina populacije i kategorizacija ugroženosti

Pasmina	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja	Efektivna veličina populacije (N _e)	Kategorizacija ugroženosti (FAO, 2013)
dalmatinski pas	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 153; 07.04.1995.	1995.	84,71	kritična
hrvatski ovčar	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 277; 31.01.1969.	1969.	114,78	kritična
tornjak	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 355; 23.11.2017.	2017.	139,29	kritična
istarski kratkodlaki gonič	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 151; 02.04.1955.	1955.	534,38	ugrožena
istarski oštrodlaki gonič	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 152; 6.4.1955.	1955.	144,0	kritična
posavski gonič	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 154; 08.04.1955.	1955.	363,24	ugrožena
mali međimurski pas	Hrvatski kinološki savez; Odluka Izvršnog odbora HKS; 30.12.2010.	2010.	106,36	kritična

Grafikon 13. Pasminski udio u ukupnoj populaciji priznatih izvornih pasmina pasa

Namjena:

lovački pas, pas za pratnju,
obiteljski pas

Brojno stanje*

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

mirni temperament,
prijateljska raspoloženost,
nije plah niti suzdržan, nije
nervozan, neagresivnost,
vjernost, samostalnost, lako
odgojiv, izražen nagon goniča,
visoka razina inteligencije

Vanjština

- elegantnost gibanja
- izražen spolni dimorfizam
- tijelo pravokutnog oblika,
snažno i mišićavo
- boja: bijela s crnim ili
smeđim točkama
- dlaka: kratka, sjajna, gusta
i tvrda

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

**HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ**

Hrvatski kinološki savez

5.9.1.

Dalmatinski pas

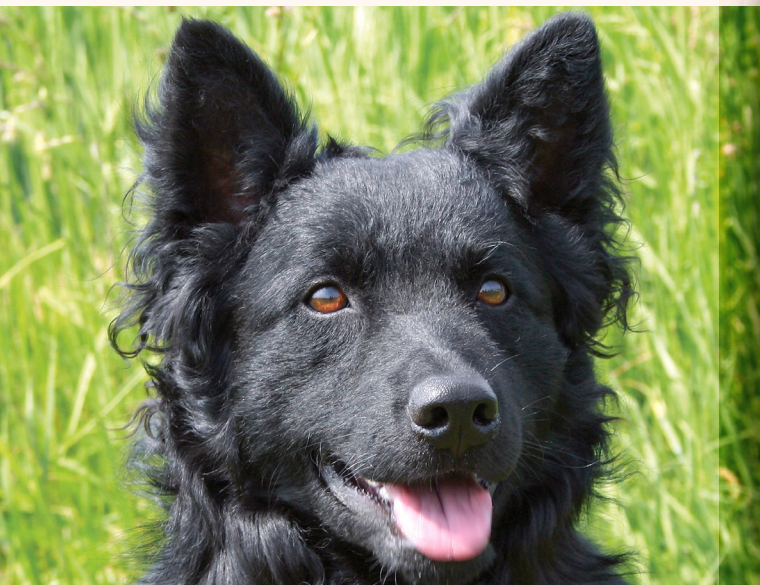

Podrijetlo dalmatinskog psa nije u potpunosti poznato, no crkveni zapisi i slike upućuju na to da potječe iz istočnog dijela Sredozemlja, s područja povijesne provincije Dalmacije.

Prvi pasminski standard službeno je priznat 1955. godine od strane Fédération Cynologique Internationale (FCI).

5.9.2.

Hrvatski ovčar

Pasmina se kroz više stoljeća najvjerojatnije razvila od potomaka „sojeničkog psa“ (Canis familiaris palustris) na području istočne Slavonije.

Sustavni uzgoj hrvatskog ovčara započeo je 1935. godine, a 1949. pasmina je službeno predstavljena. Prvi pasminski standard priznat je 1969. godine od strane Fédération Cynologique Internationale (FCI).

Namjena:

čuvar stada, obiteljski pas, pas za pratnju

Brojno stanje*

♂
60

♀
55

👤
16

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

ponosnost, okretnost, mirnoća, živahnost, uravnoteženost karaktera, odanost, urođenost za rad s domaćim životinjama, hrabrost, ustrajnost, strpljivost, promišljenost u radu

Vanjština

- pas srednje veličine
- špicoliki rustični izgled
- tijelo pravokutno, snažno, skladno razvijeno, elegantno
- izražen spolni dimorfizam
- boja: crna
- dlaka: bujna, gusta, relativno mekana, dobre kvalitete, valovita do kovrčava (kudrava)

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

Namjena:

čuvanje i zaštita stoke, pas
čuvar

Brojno stanje*

♂
75

♀
65

👤
10

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

stabilnost u raspoloženju,
ljubaznost, odvažnost,
poslušnost, inteligentnost,
dostojanstvenost,
samopouzdanost,
privrženost, srdačnost,
nepovjerljivost prema
strancima, brzo uči

Vanjština

- velik i snažan
- tijelo kvadratično, dobrih proporcija
- uravnoteženog hoda, gipkost
- boja: višebojan, dominantne bijele temeljne boje
- dlaka: duga i gusta, ravna

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

5.9.3.**Tornjak**

Gotovo izumrli potomci genetski homogenih, autohtonih arhaičnih tipova ovčarskih pasa činili su temeljnu populaciju za obnovu pasmine tornjak.

Istraživanje njihove povijesne prisutnosti te sustavno spašavanje od izumiranja započelo je istovremeno u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini oko 1972. godine, dok je kontinuirani čistokrvni uzgoj započet 1978. godine.

Prvi pasminski standard priznat je 2017. godine od strane Fédération Cynologique Internationale (FCI).

5.9.4.

Istarski kratkodlaki gonič

Najstariji dokazi o podrijetlu pasmine nalaze se u crkvenim zapisima, a iz 1719. godine postoji zapis koji potvrđuje uzgoj istarskog goniča u Hrvatskoj prije 14. stoljeća.

Prvi pasminski standard priznat je 1955. godine od strane Fédération Cynologique Internationale (FCI).

Namjena:

ustrajan gonič

Brojno stanje*

450

190

97

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

odličnih lovnih osobina, jakog i zvonkog glasa, dobroćudnost, blagost, poslušnost, nije plašljiv, neagresivnost, živahnost, privrženost

Vanjšina

- plemenitog izgleda
- brakoidna građa
- srednje veličine
- vitko elegantno tijelo
- skladni pokreti
- izražen spolni dimorfizam
- pravokutno tijelo
- boja: snježno bijela s narančastim oznakama
- dlaka: tvrda, gusta, sjajna, prilegnuta uz tijelo

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

Namjena:

ustrajan gonič, krvosljednik

Brojno stanje*

90

60

22

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

odličnih lovnih osobina,
srednje visokog glasa,
mirnoća, staloženog
temperamenta, privrženost

Vanjšina

- rustični izgled
- snažna brakoidna građa
- srednje veličine
- pravokutno tijelo
- elegantno tijelo
- skladni pokreti
- izražen spolni dimorfizam
- boja: snježno bijela s narančastim oznakama
- dlaka: oštra, tvrda, blago valovita, bez sjaja, dugačka, ne priliježe uz tijelo

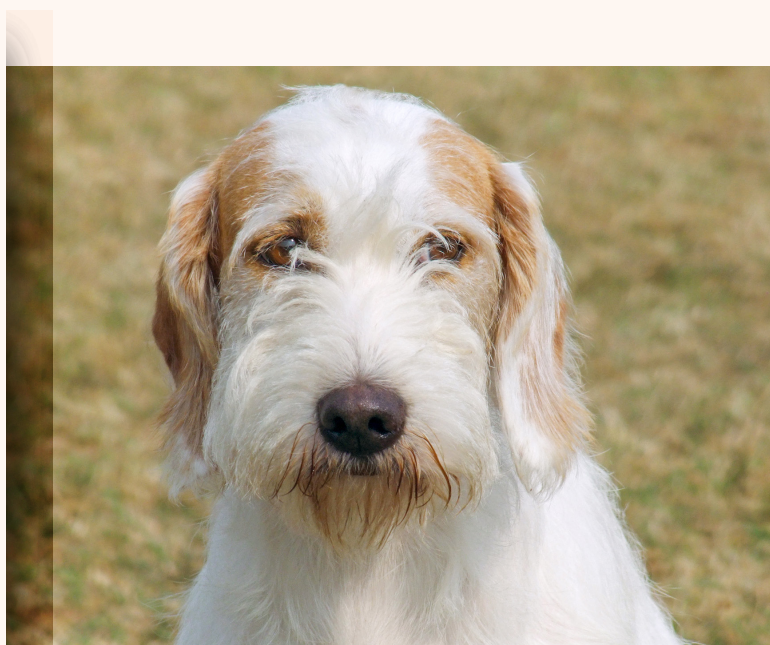
Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

5.9.5.

Istarski oštrolaki gonič

Pasmina potječe od istočnojadranskog bijelog goniča s oznakama.

Najstariji opis pasmine datira iz 1719. godine, gdje je zabilježeno da se uzgajala još prije 14. stoljeća. Prvi pasminski standard priznat je 1955. godine od strane Fédération Cynologique Internationale (FCI).

5.9.6.

Posavski gonič

Posavski gonič je stara pasmina koja potječe od oblika „ilirskog goniča crvene boje s oznakama“. Postoje crkveni zapisi i ilustracije iz 15. stoljeća iako se spominje i uzgoj pasmine u 14. stoljeću. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 1955. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Namjena:

ustrajan gonič, krvosljednik

Brojno stanje*

210

160

92

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

Iako se obučava, univerzalni gonič, jasni i zvonki glas, dobroćudnost, neplašljivost, neagresivnost, živahnost, privrženost

Vanjština

- snažne brakoidne građe
- srednje veličine
- skladnih pokreta
- izražen spolni dimorfizam
- pravokutno tijelo
- boja: crvenkastožuta u svim nijansama s bijelim oznakama
- dlaka: tvrda, gusta, sjajna, prilegnuta uz tijelo

Uzgojno područje

Ovlašteno uzgojno udruženje

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

Namjena:

pas čuvar

Brojno stanje*

65

45

8

*izvor: Hrvatski kinološki savez

Karakteristike

živahnost, pokretnost,
 inteligentnost, poslušnost,
 upornost i ustrajnost u radu,
 nepodmitljivost, privrženost,
 srdačnost

Vanjšina

- skladno građen mali
- srednje građe tijela
- lupoidni tip
- ponosnog držanja
- izdašnog i živahnog hoda
- pravokutno tijelo
- boja: dvobojni i trobojni s raznim oblicima šara
- dlaka: kratka, tvrda i ravna

Uzgojno područje**Ovlašteno uzgojno udruženje**

HRVATSKI
KINOLOŠKI
SAVEZ

Hrvatski kinološki savez

5.9.7.

Mali međimurski pas

Pretpostavlja se da se mali međimurski pas u sjeverozapadnoj Hrvatskoj uzgaja već više od 100 godina, prvenstveno kao pas čuvar u seoskim dvorištima.

Prvi pasminski standard priznat je 2010. godine.

6. Literatura

1. Barać, Z., Lj Bedrica, M. Čačić, M. Dražić, M. Dadić, M. Ernoić, M. Fury, Š. Horvath, A. Ivanković, Z. Janječić, N. Kezić, D. Marković, B. Mioč, R. Ozimec, D. Petanjek, F. Poljak, Z. Prpić i M. Sindičić. Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Državni zavod za zaštitu prirode, Hrvatska poljoprivredna agencija, Nacionalni park Krka. COAST/UNDP/GEF/Republika Hrvatska. Zagreb.
2. Ivanković, A. (2011) „Goveda“. U Ozimec, R., D. Marković i J. Jeremić (urednici), Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Državni zavod za zaštitu prirode, Hrvatska poljoprivredna agencija, Nacionalni park Krka. COAST/UNDP/GEF/Republika Hrvatska. Zagreb, 2011. pp 156 – 173
3. Ministarstvo poljoprivrede (2018). Zakon o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“, br. 115/18 i 52/21)
4. Ministarstvo poljoprivrede (2021). Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025.
5. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Jedinstveni registar domaćih životinja Republike Hrvatske
6. Ministarstvo poljoprivrede (2021): Odluka o popisu izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja („Narodne novine“, br. 43/21, 38/23 i 111/23).

7. Popis izvora fotografija

str 5, istarsko govedo (Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o.)
str. 6, siva pčela (Goran Kukovačec)
str. 20, slavonsko srijemski podolac (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
str. 21, istarsko govedo (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
str. 22, buša (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
str. 24, lipicanac (Državna ergela Đakovo i Lipik, Silvija Butković)
str. 25, hrvatski posavac (Središnji savez uzgajivača konja hrvatski posavac)
str. 26, hrvatski hladnokrvnjak (Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka)
str. 27, međimurski konj (Marijan Belčić)
str. 29, istarski magarac (Agencija za ruralni razvoj Istre)
str. 30, primorsko-dinarski magarac (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
str. 31, sjeverno-jadranski magarac (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
str. 33, cigaja (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 34, creska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 35, dalmatinska pramenka (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 36, dubrovačka ovca - ruda (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 37, istarska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 38, krčka ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 39, lička pramenka (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 40, paška ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 41, rapska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 43, hrvatska bijela koza (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 44, hrvatska šarena koza (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
str. 45, istarska koza (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)

str. 47, crna slavonska svinja (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
 str. 48, turopoljska svinja (Dubravko Škorput, Agronomski fakultet Zagreb)
 str. 49, banijska šara svinja (Dubravko Škorput, Agronomski fakultet Zagreb)
 str. 51, zagorski puran (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
 str. 52, kokoš hrvatica (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
 str. 53, posavska kukmasta kokoš (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
 str. 54, križevačka kukmica (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva)
 str. 55, siva pčela (Goran Kukovačec)
 str. 57, dalmatinski pas (Hrvatski kinološki savez)
 str. 58, hrvatski ovčar (Hrvatski kinološki savez)
 str. 59, tornjak (Hrvatski kinološki savez)
 str. 60, istarski kratkodlaki gonič (Hrvatski kinološki savez)
 str. 61, istarski oštrodlaki gonič (Hrvatski kinološki savez)
 str. 62, posavski gonič (Hrvatski kinološki savez)
 str. 63, mali međimurski pas (Hrvatski kinološki savez)

8. Legenda

muško

žensko

broj uzgajivača

Karta Republike Hrvatske

tamno crveno

primarno uzgojno područje s najvećim brojem grla

crveno

uzgojno područje s manjim brojem grla

bijelo

područje bez uzgoja

BILJEŠKE

**Izvješće o provedbi
Nacionalnog programa očuvanja
izvornih i ugroženih pasmina
domaćih životinja u Republici
Hrvatskoj u 2024. godini**

